

Zuzanna Sielska

Chorwacja między reformami a podziałami: napięcia polityczne i wyzwania przed wyborami prezydenckimi

Wybory parlamentarne w Chorwacji, przeprowadzone w kwietniu 2024 r., wyznaczyły nowy rozdział w polityce tego państwa. Rządząca Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (HDZ) stanęła bowiem przed koniecznością zawarcia koalicji z Ruchem Ojczyźnianym (DP), co wpłynęło na kształt polityki wewnętrznej i relacje międzynarodowe Chorwacji. W tle tych wydarzeń pojawiły się kwestie nacjonalizmu i korupcji oraz wybory prezydenckie, których pierwsza tura odbyła się 29 grudnia 2024 r., a druga zaplanowana jest na 12 stycznia 2025 r. Wynik tej konfrontacji zdecyduje o przyszłym kierunku politycznym kraju.

Koalicja HDZ-DP: kontrowersje i wyzwania stojące przed rządem Andreja Plenkovicia. Wybory parlamentarne w Chorwacji w kwietniu 2024 r. zapoczątkowały dynamiczne zmiany na scenie politycznej kraju. Rządząca Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (*Hrvatska demokratska zajednica*, HDZ), zmuszona do zawarcia koalicji z prawicowym Ruchem Ojczyźnianym (DP), zdecydowała się wykluczyć Niezależną Demokratyczną Partię Serbską (*Samostalna demokratska srpska stranka*, SDSS) z udziału w rządzie, co było kluczowym warunkiem postawionym przez Ruch Ojczyźniany (*Domovinski pokret*, DP). Decyzja ta, choć przedstawiana jako techniczna, a nie polityczna, wywołała pewne kontrowersje, szczególnie wśród polityków SDSS, którzy interpretowali ją jako marginalizowanie społeczności serbskiej w Chorwacji. Jednocześnie HDZ utrzymała współpracę z SDSS na innych płaszczyznach, co pokazuje, że relacje między partiami nie zostały całkowicie zerwane¹.

Rząd Andreja Plenkovicia od samego początku zmagał się z wewnętrznymi problemami, które podważały jego stabilność. W listopadzie 2024 r. minister zdrowia Vili Beroš został aresztowany pod zarzutem korupcji przy zamówieniach dla chorwackich szpitali, co wstrząsnęło opinią publiczną i rzuciło cień na wiarygodność gabinetu. Wewnętrzne napięcia w koalicji dodatkowo komplikują sytuację – HDZ, próbując utrzymać proeuropejski kurs, musi jednocześnie uwzględniać postulaty bardziej konserwatywnego DP, co prowadzi do pogłębiającego się antagonizmu na scenie politycznej.

Narastające uprzedzenia i polaryzacja chorwackiego społeczeństwa. Niedawne badanie opinii publicznej w Chorwacji, przeprowadzone przez agencję Promocija Plus na zlecenie RTL Direkt², ukazało zarówno uprzedzenia wobec obcokrajowców, jak i różnice w postrzeganiu konfliktu między Rosją a Ukrainą. Aż 61,6% Chorwatów opowiedziało się po stronie Ukrainy w wojnie, podczas gdy tylko 5% wyraziło poparcie dla Rosji. Mimo tego wsparcia, relacje z Ukraińcami pozostają chłodne – wielu respondentów niechętnie widzi ich jako bliskich przyjaciół czy członków rodziny. Jeszcze większe uprzedzenia dotyczą pracowników z Azji – jedynie 2% zaakceptowałoby Azjatę jako członka rodziny, a 93% nie chciałoby mieć takiej osoby za sąsiada. Ponadto 55%

¹ Według spisu powszechnego z 2021 r. populacja Chorwacji liczy 3 871 833 osoby, z czego 240 079 osób należy do 22 uznanych mniejszości narodowych. Największą grupą mniejszościową są Serbowie, liczący 123 892 osoby, co stanowi około 3,2% populacji. Inne znaczące mniejszości to Boszniacy (24 131 osób, ok. 0,6%), Romowie (17 980 osób, ok. 0,5%) oraz Albańczycy (13 817 osób, ok. 0,4%). Te grupy mają wyznaczone rady i przedstawicieli, którzy reprezentują ich prawa i interesy w strukturach lokalnych i regionalnych. Spis ludności w Chorwacji, <https://podaci.dzs.hr/en/statistics/population/census/> [8.07.2024].

² Danas.hr, „Anketa o mišljenju Hrvata: Mrzimo strane radnike, ne prihvaćamo Azijate u obitelji”, <https://net.hr/danas/rtl-direkt/anketa-o-misljenju-hrvata-mrzimo-strane-radnike-ne-prihvacamo-azijate-u-obitelji-55a458fc-adcb-11ef-a433-367cdb7aa3bf> [1.12.2024].

Chorwatów uważa zagranicznych pracowników za „zło konieczne”, a ponad 20% sprzeciwia się ich obecności w kraju. Największy sprzeciw wobec obcokrajowców wyrażają młodzi ludzie w wieku 18-29 lat, co wskazuje na głęboko zakorzenione w społeczeństwie problemy z tolerancją.

Druga tura wyborów prezydenckich: starcie dwóch wizji Chorwacji. Pierwsza tura wyborów prezydenckich w Chorwacji zakończyła się zwycięstwem Zorana Milanovicia, który zdobył 49,14% głosów. Jego główny rywal, Dragan Primorac z HDZ, uzyskał 19,41%. Frekwencja wyniosła 46%. Choć wstępne prognozy sugerowały możliwość reelekcji Milanovicia już w pierwszej turze, ostateczne wyniki potwierdziły konieczność przeprowadzenia drugiej tury, która odbędzie się 12 stycznia 2025 r.

Milanović, ubiegający się o reelekcję z poparciem Socjaldemokratycznej Partii Chorwacji (*Socijaldemokratska partija Hrvatske*, SDP), znany jest ze swojej krytyki rządu Andreja Plenkovicia i dystansu wobec prozachodniej polityki HDZ, szczególnie w kontekście wsparcia dla Ukrainy oraz zaangażowania Chorwacji w misje NATO. Jego rywal, Dragan Primorac, jako kandydat HDZ ma za zadanie odbudować pozycję konserwatywnego zaplecza rządu i złagodzić skutki afer korupcyjnych, które wstrząsnęły sceną polityczną kraju. Druga tura wyborów przesądzi o przyszłości Chorwacji. Wygrana Milanovicia oznaczałaby kontynuację napięć między prezydentem a rządem HDZ, natomiast zwycięstwo Primorca mogłoby umocnić obecną koalicję rządzącą, lecz również skierować kraj na bardziej konserwatywny kurs polityczny.

Wnioski. Wykluczenie SDSS z rządu oraz wzrost nacjonalistycznych tendencji w koalicji HDZ-DP stawiają pod znakiem zapytania przyszłość relacji między większością chorwacką a mniejszościami narodowymi, zwłaszcza serbską. Polityka rządu, zdominowana przez konserwatywne i wykluczające podejście, pogłębia podziały społeczne i osłabia proeuropejski wizerunek Chorwacji. Problemy z korupcją, szczególnie ujawnione przez aresztowanie ministra zdrowia Vilego Beroša, dodatkowo podważają wiarygodność gabinetu i komplikują relacje z partnerami unijnymi. Druga tura wyborów prezydenckich będzie kluczowym momentem dla kraju. Zwycięstwo Zorana Milanovicia może oznaczać kontynuację napięć między prezydentem a rządem oraz utrzymanie jego konfrontacyjnego stylu polityki. Wygrana Dragana Primorca prawdopodobnie umocni koalicję HDZ-DP, ale jednocześnie skieruje kraj na bardziej konserwatywny kurs, co może wpłynąć na relacje Chorwacji z Unią Europejską i jej politykę wobec mniejszości.

Badania opinii publicznej w Chorwacji wskazują na narastające uprzedzenia wobec obcokrajowców, co może być odzwierciedleniem zwrotu kraju w stronę bardziej prawicowych postaw. Rosnąca niechęć w stosunku do pracowników z Azji oraz chłodne nastawienie do Ukraińców, mimo formalnego wsparcia dla Ukrainy w wojnie, podkreślają zmiany w społecznym podejściu do różnorodności i inkluzji oraz widoczny w postawach części społeczeństwa *de facto* zachowawczy stosunek wobec wojny na Wschodzie. Wspierane przez koalicję HDZ-DP nacjonalistyczne tendencje wydają się znajdować odzwierciedlenie w pogłębiającej się polaryzacji społecznej i politycznej, która może mieć długofalowe konsekwencje dla stabilności kraju. Jednocześnie deklarowane przez większość Chorwatów poparcie dla Ukrainy w wojnie z Rosją stoi w sprzeczności z działaniami i retoryką urzędującego prezydenta Zorana Milanovicia. Milanović, znany z krytyki NATO i zachodniego wsparcia dla Ukrainy, startuje w wyborach prezydenckich, oferując narrację odbiegającą od stanowiska rządu premiera Plenkovicia.